

אפיקי איל

שיעורי נפש החיים ודרך ה'
שנאמרו בבית
מרון ראש הישיבה
הגראי"ל שטינמן זצוק"ל
בשנים תשס"ב - תשע"ד

כאיל תערוג
על אפיקי
מים כן נפשי
תערוג אלך
אלקים

חלק ב

ישיבת
בית מתתיהו
ע"ש הגה"צ ר' מתתיהו זאב שציגל זצ"ל
בני ברק (ע"ר)

בס"ד, אדר הראשון תשפ"ב

מכתב הוקרה והערכה

הספר **אפיקי איל** מכיל אמרות רבות, עצות, הכרעות ודברי חכמה שנאמרו ע"י רשכבה"ג הגריא"ל שטיינמן זצ"ל. ספר זה נתייחד בכמה דברים. מחבר הספר

הרה"ג **רבי ישראל טרבלסי שליט"א** למד שלש עשרה שנים רצופות בשיעור שהיה נותן אותו מרן ראש הישיבה זצ"ל. ברוב רובו של הספר מובאים דברים שנאמרו בשיעורים אלו. כמוכן ששמיעה ע"י תלמיד בשיעור יש בה יותר אחריות, יותר אמינות ודיוק ויותר עמקות. דבר מיוחד נוסף יש בספר זה. הרהמ"ח הוציא את החלק הראשון של הספר אפיקי איל בחיי חיותו של מרן ראש הישיבה זצ"ל. מרן זצ"ל אמר על הספר שהמחבר כתב את הדברים ברור ובדיוק. זוהי ההסכמה החשובה ביותר שאפשר לקבל.

הספר מכיל בעיקר שיעורים ממרן ראש הישיבה שנאמרו על ספר נפש החיים למרן רבנו רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל. בזמן השיעור נשאלו שאלות ע"י השומעים וראש הישיבה התייחס עליהם. הדברים מובאים בספר. מחבר הספר מעיד שרוב רובו של הספר הם דברים שנאמרו מפי ראש הישיבה כאשר הוא היה נוכח. מיעוט הדברים המובאים נאמרו שלא בפני המחבר, ונכתבו בספר רק אחרי בדיקה של המחבר ע"י שמיעה מאדם ששמע בעצמו את דברי ראש הישיבה. כך שהדברים מנופים ומבוררים. המחבר מציין, בדרך כלל, ממי נאמרו.

נוסף לזה יש בספר חלק שנקרא **זכרון איל** ובו הנהגות ומעשים מראש הישיבה זצ"ל.

בספר זה הושקעה עבודה רבה. המחבר שליט"א חיפש ומצא מקורות לדברים

שנאמרו ע"י ראש הישיבה זצ"ל. המקורות הם בין השאר מהספרים החשובים הק' ספר מאירת עינים לתלמיד הרמב"ן רבי יצחק דמן עכו, ספרי הרמח"ל, כתבי הרמ"ק, ספר שערי אורה, חסד לאברהם, החיד"א, כל ספרי הגר"א, ספרי הגר"ח מוולוז'ין, ספרי החפץ חיים, ספרי הלשם, כל ספרי ראש הישיבה על הש"ס והתורה. בספרים אלו נמצאים מקורות לדברים שאמר ראש הישיבה כמשיח לפי תומו. לא ברור האם ראש הישיבה ראה את כל הדברים או כיוון מעצמו לדברים.

הרב ישראל טרבלסי שליט"א הינו ר"מ ומרביץ תורה בישיבה גבוהה ומעמיד תלמידים. בצעירותו למד בישיבתנו הק' ישיבת בית מתתיהו. כבר בצעירותו היה עמל בתורה ונותן את כחו ללימוד הסוגיא ביסודיות תוך ניתוח הסברות. כמו"כ היה מקדיש זמן לעבודת ד'. כמובן שיש לדברים אלו השלכות להתיחסות לדברים המובאים בספר. יה"ר שישמש ספר זה חיזוק לעבודת ד' ותהיה בזה זכות לרבנו הגדול וכן לתלמידו המחבר שליט"א.

המברך שיזכה המחבר להגדיל תורה להעמיד תלמידים הרבה
ממקום התורה מקור הברכה

ציון זינגר

הרב ברוך זיסבקר
ראש הישיבה

הסכמת בנו הגאון הגדול מורינו הרב שרגא שטיינמן שליט"א

בס"ד ט"ו באב תשפ"ג

ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה (שמות כ"ד, י"ב). תורה זו תורה שבכתב, ומצוה זה פירושה. שזה נקרא תורה שבעל פה (ברכות ה ע"א) והרמב"ם בהקדמה ליד החזקה האריך לבאר שאת התורה שבכתב כתב משה רבינו והתורה שבעל פה לא כתב אלא לימדה ליהושע וזקנים וכן בהמשך עוברת מדור לדור ע"י גדולי הדורות, ושאלות רבות שואלים אנשים כל העיר ועיר לכל גאון שיהי' בימיהם לפרש להם דברים קשים שבתלמוד והם משיבים להם כפי חכמתם, ואותם השואלים מקבצין התשובות ועושים מהם ספרים להבין בהם וכו' ע"ש באריכות.

ובדברים (ל"ב, מ"ו) אמר משה רבינו לכלל ישראל שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום אשר תצום את בניכם, ודרשו חז"ל בספרי שם, אמר להם צריך אני להחזיק לכם טובה שתקיימו את התורה אחרי, אף אתם צריכים להחזיק טובה לבניכם שיקיימו את התורה אחריכם וכו'.

ובמדרש תהילים (קי"ט) עה"פ מכל מלמדי השכלתי, צריך אדם שיהיו לו חברים ותלמידים בתורה, שאם שכח דבר אחד שואל לחבירו, ומזכירים אותו וכו' וכן הוא אומר (קהלתד', ט') טובים השנים מן האחד וגו' כי אם יפלו האחד יקים את חבירו.

ויתברך הרה"ג המחבר אפיקי אייל שליט"א, ששמע הרבה פניני תורה שנאמרו מפי אבי מורי זללה"ה, אמנם פעמים שהדברים נאמרו בתשובה לשאלות והתשובה מתאימה רק לפי השואל, ומ"מ טרח הרבה לכותם לפי הבנתו, ועיטרם בהרבה מראי מקומות לספרים אחרים. ויהי לקיום וזכרון לפני השומעים ולפני הדורות הבאים. ויעזור ה' שיהי' לתועלת וזיכוי הרבים.

דמגלי אוני

שרגא שטיינמן

בתפילה וברכה
שרגא שטיינמן

הקדמת הכותב

בסיעתא דשמיא אדר תשפ"ד

אשרינו מה טוב חלקינו, שזיכנו ה' יתברך להסתופף בצילו של מרן ראש הישיבה זיע"א. למעלה מעשר שנים שזכינו להשתתף בשיעוריו על ספר "נפש החיים", ספר "דרך השם", וכן בחלק משיעורי גמרא, שנמסרו במעונו תמידין כסדרן. שמענו מדברותיו ואמריו הטהורים, ביאורים וחידושים נפלאים דנפקו מפומיה דרבנו הגדול, על כל דיבור ומאמר.

ובאמת, עלתה בליבי המחשבה, שלא למנוע טוב מבעליו, ולחלוק אוצר יקר שנפל בחלקי עם רבים וטובים המשתוקקים וצמאים לדבר ה' - דברים יקרים, מועילים לעליה בתורה וחיזוק ביראת שמים, ומראה מקום לעוד עניינים רבים, עליהם יש להוסיף עוד כהנה וכהנה, כיד ה' הטובה על כל צורב וצורב.

הדברים נאמרו כדרך שיעור בין רב לתלמיד, ולא כמקריא באזני הסופר לשם הדפוס. אמנם, גמרתו בליבי לכתוב הדברים כנתינתם כמסירתם בלשון הדובר, כמעט מילה במילה. ונציין שיגענו מאוד על דיוקם של הדברים ומקורותיהם במשך שנים ארוכות. פעמים על מקור אחד חודשים רבים. הספר נערך ונסדר כמעט כצורת השיעור ותבניתו, כולל הדין ודברים והמשא ומתן שבין הרב ללומדי השיעור, ששאלו ובקשו דעת תורה צלולה ובהירה. ובס"ד חילקתי הדברים לפי עניינים, לתועלת הלומדים.

דברי ראש הישיבה שהובאו מתוך ספרים אחרים, ציינתי במפורש, עד כמה שידי הייתה משגת. ולמען שלמות המלאכה הגשתי את הדברים בפני מספר תלמידי חכמים, שהוסיפו עוד מקורות משלהם. וכמה משומעי השיעור הקבועים, עברו על הספר והעירו הערותיהם. מרן ראש הישיבה זיע"א, הרבה לעיין בתלמודו בכל סוגיא ומימרא, דלה ממנה כמה וכמה פנינים, וביארה בכמה פנים ובמספר אופנים. ואפילו במעשה רב שבספרי הקדמונים מצא וגילה סודות רבים. נמצא שאם היינו מאחדים את כולם, היו העניינים מתארכים יתר על המידה.

תבנית הספר - כנדבך על גבי נדבך, לבינה על גבי אריח, מהקל אל הכבד. אם ישנו עניין ששב ונשנה במקום אחר, אין זו כפילות, אלא יש בו ביאור, או חידוש והוספה על הראשונה. חלקם נראים כפשוטים בראשיתם, אבל

באחריתם, או בהמשכם להלן, יבוא חידוש יקר ונכבד שנוסד על אדניהם. [פעמים יבוא החידוש רק בהערה בתחתית העמוד].

צא ולמד, שכל עיקר התועלת מן הספר - תהיה בקריאה רציפה של קטעים נכבדים ממנו, שע"י כך עומדים על שלימות המאמרים כשלשלת ביאורים המשלימים זה את זה, לכדי פסיפס מרהיב ביופיו. ובוודאי, יש תועלת בכל קטע ובכל דיבור בפני עצמו. לכן סדרנו הדברים בקצרה עם כותרות ומפתחות, להקל על המעיין לגלות עומק וחידוש בכל עניין ועניין.

ב"ה זיכנו הקב"ה שספר "אפיקי איל א" התקבל בכל תפוצות ישראל - בעולם הישיבות והתורה, והודפס למעלה מ-חמשה עשר מהדורות. ועדיין היו עימנו אוצרי אוצרות מנושאים רבים, מגוונים ומקיפים את כל התורה כולה משיעורי רה"י, שלא יצאו לאור. ובס"ד לאחר מס' שנות יגיעה נברך על המוגמר.

הספר "אפיקי איל ב" אשר בו הרבה פנינים וחידושים נפלאים, באמונה ובטחון, גדלות האדם, תפילה, תורה ועוד... שמאירים כאור השמש בצהריים, ומעניקים שמחה בלא גבולות בלב המעיין, בדברים עמוקים ביותר בדברי הרמח"ל, וכן בחידושי הגר"ח מוואלז'ין בספריו ובעיקר ב-"נפש החיים" שער - א', ב', ג', ד', ובהרחבת אופקים ואפיקים בנושאים נוספים ושונים, והוספנו, מראי מקומות מספרי הרמ"ק, ספרי הגר"א, ורבים אחרים, ועיין עוד בעניין הנ"ל, כפי שצוין בהסכמתו של מורי ורבי הרב הגאון ר' ברוך ויסבקר זצקולה"ה, שבעת הכנסת הספר לדפוס, נלקח מעמנו ונשבה ארון האלוקים, יהיו הדברים הקדושים לעילוי נשמתו הגדולה.

עוד הוספנו נדבך באחרית הספר קונטרס בעניין "אָחַר" שתוכנו מעלת התורה ואף לרשעים והגדר בזה, מדבריו זצ"ל. ועוד קונטרס בעניין "קיום העולם ע"י תורה ומצוות" עפ"י משנת רה"י זיע"א.

כמו כן פרק שנוסף במהלך השנים ואף יצא לאור במהדורה האחרונה של "אפיקי איל א" שכשמו כן הוא "זכרון איל" זיכרון להנהגות ומעשים מרבנו זיע"א. כפי הידוע לכל כי הנהגות גדולי ישראל, וסיפורי יגיעתם בתורה ודקדוקיהם והידורם במצוות וחישוב כל מעשיהם במחשבה תחילה יש להם דין של הלכה ויסוד מוסר להנהגת כלל ישראל לדורות.

אציין שאעפ"י שהשקעתי ימים ודמים רבים בחיבור וסידור הספר, עכ"ז לא

יצאו הדברים מכלל מראה מקום גרידא, ואינם הלכה למעשה. ולאורך כל אותה הדרך ראינו השגחה פרטית והארות פנים, בכל צעד ושעל, וס"ד מיוחדת למעלה מדרכי הטבע, ממש בגדרי "נס", ולולא תמיכתם ועידודם של גדולי ישראל, הן בעריכת הספר ובהגהתו, והן בכסוי ההוצאות הרבות, לא יכולתי לברך על המוגמר. ולוואי ונזכה להשיגם כאמיתתם, זכים וברים. ולא נשגה חלילה בהבנתם. מי ייתן ויהי זה לתועלת ולזיכוי הרבים. ויקום בנו הפס' "מלאה הארץ.. דעה... כמים לים מכסים". "ותחזינה עינינו בשובך לציין ברחמים.."

ישראל בן לאבי מורי ר' בנימין טרבלסי שליט"א

מדברי מרן רבינו רה"י זקולה"ה בשבח הספר "אפיקי איל"

עוד בטרם צאת הספר לעולם, התעניין מרן זיע"א אצל המחבר על עריכת הספר ותבניתו, ובנוסף עיין בחלק מן הגיליונות שהובאו לפניו, והביע קורת רוח ושמחה מהם, וכן ביקש גם מכמה מב"ב שיעברו אף הם עליהם.

בשנת תשע"ה כשיצא הספר לאור עוד בחיי חיותו של מרן זיע"א היה הספר מונח לפניו ועיין בו רבות ואף שיבח אותו כמה פעמים בפני המחבר, ובפני ת"ח רבים אחרים שהסתופפו בצילו.

באחד הפעמים כשהגיע לפניו ת"ח אחד מבני משפחתו, ודן בפניו על כמה מהנושאים המוזכרים בספר זה, ביקשו מרן זיע"א לקרוא בפניו שוב חלקים מהנושאים המדוברים, ועוד, ואז הגיב לו מרן בעוז: הדברים ברורים ומדויקים ונכתבו טוב מאוד.

הקדמה לספר

דברי הספר קצרים על מרן זיע"א מרבתינו גדולי ישראל

מרן הגר"ח קניבסקי זצוקלה"ה

כתוב בהגר"א באבן שלמה שבכל דור מתנוצץ ניצוץ אחד ממשה רבינו ע"ה בגדול הדור וממנו השפעת כל התורה והת"ח שבדור.

וז"ל הגר"א בתיקוני הזוהר (מב, ג) כמו שניצוצי השמש שופעים בירח ובכוכבים, כן בכל דור מאיר ניצוץ אחד ממשה רבינו ע"ה לחד בדרא, והוא שופע אורו לכל הת"ח שבדור, וכל חידושי תורה שמתחדש בעולם הוא ע"י השפעת אורו של משה רבינו ע"ה עכ"ל.

*

מרן הגאון הרב גרשון אדלשטיין זצוקלה"ה

כל מילה של הגראי"ל זצ"ל היא קודש קודשים ואף שאיננו מבינים אותה לאשורה אסור לשנות ממנה ואפי' שלא להשמיטה, ומה שאמר כך זה ישאר. והוסיף שאין בעוה"ז ערך לתורתו וספריו של הגראי"ל ובהתיחסו לספר אפיקי איל אמר, רק שם בעולם האמת יודעים להעריך ספרים כאלה, אין אפשרות בעוה"ז לשלם על כזה ספר.

*

הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי זצוקלה"ה

חבר מועצת גדולי התורה

כל דבריו תורה וחכמה מלאים תבונה והתבוננות ועליו יש לברך את הברכה "שחלק מחכמתו ליראיו", (וכן פסק מרן הגר"ח קניבסקי זיע"א).

*

הגאון הגדול רבי משה הלל הירש שליט"א

חבר מועצת גדולי התורה

כל החיים של מרן זיע"א היו חיים של קדושה וטהרה, כל כולו עבודת ד' תורה ויראת שמים ודקדוק המצוות, עם מחשבה עמוקה על כל פרט בדיבורו ומעשיו.

*

הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א

חבר מועצת גדולי התורה

מדברי מרן זיע"א למדנו לרומם את המושגים והשאיפות לחיי תורה צרופים ועבודת תיקון המידות ורדיפת החסד והאמת.

*

הגאון הגדול ר' יעקב הלל שליט"א

ראש ישיבת אהבת שלום

זקן הרבנים, ומקבל מסורת דעת תורה, מזקני הדורות קרוב למאה שנה, וכל הגה פיו תורה בעצם.

*

הגאון רבי יעקב פרלוב זצ"ל

האדמו"ר מנובמינסק זצ"ל

מרגיש אני תמיד כי זיכנו ה' בדורנו למרן זיע"א לפח שמן טהור שהיה חתום בחותמו של כהן גדול (ועיין בביאור המהר"ל שהיה בחינת קודש הקודשים לפני ולפנים) ולא שלט בו שום כח ומגע נכרי, וממנו האיר לכל ישראל ללמד לבני יהודה פנימיות החיים וחובת האדם בעולמו להתקרב אל השלמות בעמל התורה וביקוש היראה האמיתית.

* * *

שח הגאון ר' יצחק קולדצקי שליט"א חתן מרן הגר"ח זיע"א. בשנתו האחרונה לחייו של רה"י בערב ר"ה תשע"ז היתה שיחה שלו בישיבת אורחות תורה, והלכתי לשמוע מה בפי גדול הדור, (והתברר שזו היתה שיחתו האחרונה).

רה"י היה תשוש ובלי כח, וממש בכוחות אדירים דרש ודיבר "רוצים עיצה לזכות ליום הדין" משל למה הדבר דומה לאדם שגזר עליו המלך בגין עברות חמורות שעשה גזר דין - מוות, ניסה אותו אדם לעשות הרבה השתדלויות, יועצים, סנגורים, ולא עזר לו כלום הפסק נשאר כמו שהוא "מוות", עם חזרתו לבית לאחר שממש היה מיואש פגש באחד מיועצי המלך ואמר לו דע לך שהמלך מאד אוהב "מוזיקה - מיוחדת" לך ליד המלך תשיר לו את המוזיקה, ובכך יתרכך לבו עליך, והלך מאחורי חלון המלך ושר את המוזיקה הזו שהמלך אוהב, המלך שמע וכשראה מי שר את "המוזיקה" נהפך ליבו עליו וקרע לו את גזר הדין.

פתח רה"י, בזעקה הקב"ה אוהב מוזיקה, איוו "מוזיקה" הקב"ה אוהב, כתוב בגמ' ברכות (ג.) בשעה שישראל נכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין "יהא שמיה הגדול מבורך" הקב"ה מנענע ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו וכו', ע"כ.

רוצים לזכות ליום הדין בואו ונתחזק "במוזיקה" שהקב"ה אוהב קדיש, קדושה, תפילה, וכו'.

כשלושה חודשים לאחר מכן ערב חנוכה תשע"ז נחסמו ראותיו של רה"י וכבר לא יכול לנשום, ומצבו היה קשה ביותר, הרופאים הודיעו למשפחה שיתכוננו לפטירה, אין מה לעשות אין לנו אפשרות להצילו.

ולפתע פתאום נהיה חור חדש שממנו נפתח פתח חדש לנשום, וקם והבריא בס"ד. אמרו הרופאים לרה"י דע לך שאין לנו כזה דבר ברפואה ואיננו יודעים הסבר לזה אתה חי בנס אמרו לו!!

רה"י: ענה להם מיד "גם אתם חיים, בנס!!" כל אדם חי בנס מהקב"ה כל רגע, וכל אותה שנה כל מציאותו היתה ע"פ נס.

שנה לאחר מכן בדיוק באותו יום ערב חנוכה תשע"ח נפטר רה"י, עיין עוד בספר רבינו בעל איילת השחר בארוכה על הניסים של השנה הזו. שכל מסכת השנה היתה מעל הטבע עד שהיו הרופאים אומרים ננסה לעשות מה שאפשר בין כה וכה איננו מבינים כלום, ואפילו צילומים לא עשו שהרי לפי הצילום שום אבר לא תקין¹.

נראה פשוט: וברור, שבזכות החיזוק העצום שעשה הרה"י, בענין "אמן יהא שמיה רבא" בדרשתו האחרונה זכה לעוד שנת חיים מתנה.

וזה כמו הצואה לדורות, ועיין עוד באפיקי איל (ח"א, א תפילה) שהביא רה"י בשם הסבא מקלם, שכדאי לאדם להברא, ולעבור את כל יסורי העוה"ז... הכל כדאי בשביל שיאמר אמן אחד.

והוסיף רה"י על דבריו: כתוב בחז"ל "תלמוד תורה כנגד כולם" א"כ נעשה ק"ו אם בשביל אמן שוה כל כך הרבה בשביל לימוד תורה כדאי הכל הרבה, הרבה יותר, שהרי הגר"א כותב במשניות (פאה, א) שאפילו מילה אחת של תורה שוקלת נגד הכל.

מקורות והערות

1. ועיין עוד ברש"י בסוטה (מט.) אקידושא דסידרא (כתו"ד) ויש כאן שנים קידוש ה' ות"ת חביב הוא, וכן יהא שמיה רבה שעונים אחר ההגדה שהדרשן דורש ברכים בכל שבת וכו' ויש כאן תורה וקידוש ד' עכ"ל.

חסד

מעלתו אפילו לגוי

כתוב בפסוק במשלי (יד, לד) "חסד לאומים חטאת" הפשט בפסוק הוא אם קיבלו על זה כבוד יפסידו משכרם, אבל לא את כל שכרם וכן ממה שכתוב ביחזקאל על אנשי סדום "יד עני ואביון לא החזיקו" משמע שאם היו מחזיקים עני ואביון לא היתה סדום נחרבת, אבל אין הפשט כפשוטו שאין מעלה לחסד שלהם אלא הוא חטאת להם.²¹⁸

לימוד תורה מחייב גם חסד

באו אלי אברכים לשאול שביקשו מהם לפתוח גמ"ח (בשווי של סכום גדול ביותר) ויש להם נדיבים שמוכנים לתת רק להם, דאינם סומכים על אנשים אחרים והם מפחדים שזה יפריע להם ללמוד.

לאחר מחשבה אמרתי, לאחד שילך ויעשה את זה, ולשני אמרתי שהוא שקוע בלימוד התורה שלא יעשה זאת, וכי אפשר להוציא אותך מהלימוד, ורק לשני שהוא כבר לא כל כך שקוע בלימוד התורה הסכמתי מחמת הסברות דלהלן.

דהנה כתוב בגמ' ע"ז (דף י"ז) : שר' אליעזר בן פרטא ור' חנינא בן תרדיון

מקורות והערות

218. פירוש, דמכיון שהיו עושים חסד היו ניצולים ואף "שחסד לאומים חטאת" סוף סוף חסד הוא, ועיין עוד אפיקי איל ח"א, א בענין ישראל והאומות עמ' רכ"ה ובהגה"ה במה שהביא מהגר"א שם משלי (יד, לד). ועיין בדיברות משה (סי' י"ב הערה נ') שמ"מ, שאף שזה חטא להם, אי"ז אלא חטא קל, אך מאידך גיסא יש להם שכר על נתינת הצדקה וכמו שאמר דניאל לנבוכדנצר שאם יתן צדקה ד' יאריך ממלכתו, הרי שאף שחטא הוא להם יש להם שכר ע"ז וכן מבואר בדרישה (יור"ד סי' סימן רנ"ד) והוכיח זאת ממש שאמרו להלן בגמ' שם שאין לקבל צדקה מהגוי בכדי שלא להרבות להם זכויות ומכאן שאף שהצדקה נחשבת להם לחטוא, מ"מ יש להם בזה גם זכות עי"ש. ועיין עוד להלן בסוף צדקה ודו"ק.

היו בבית האסורים, ואמר לו ר' אליעזר בן פרטא לר' חנינא אשריך שנתפסת על דברי תורה אוי לי שנתפסתי על חמישה דברים, א"ל ר' חנינא אשריך שנתפסת על חמישה דברים ואתה ניצול אוי לי שנתפסתי על דבר אחד ואיני ניצול שאתה עסקת בתורה ובגמ"ח, ואני לא עסקתי אלא בתורה בלבד וכו', דומה כמי שאין לו אלוך וכו', ובגמ' שם ממשיכה את כל סיפור ההצלה של ר' אליעזר בן פרטא ור' חנינא בן תרדיון שלא ניצל.

וכמו שאמר ר' איצילה מוולאזין זצ"ל בהקדמה לנפש"ח שאמר בשם הגר"ח זצ"ל שהאדם לא נברא אלא להועיל לאחרים, וכיון שזה עסק גדול של גמ"ח זה ודאי נחשב שהקב"ה רוצה את זה מהם, באם אותו אברך היה החפץ חיים או ר' אהרון קוטלר זצ"ל אז וודאי שאין תפקידו אלא לעסוק בתורה וגם אז לא בתורה בלבד אלא כמו "ר' חנינא בן תרדיון", אבל אדם רגיל שהציעו לו דבר כזה של עזרה, זה הקב"ה רוצה ממנו, כמו שתאמר להרב "פירר" יו"ר עזרא למרפא, שילמד אינו יכול שעוסק בגמ"ח עם אנשים שעלולים למותו.

כל הגמ' מדברת על אדם שהוא כר' חנינא בן תרדיון, אבל אדם רגיל בודאי שאם יכול לעסוק בגמ"ח גדול כמו זה, על זה הגר"ח אמר "שהאדם לא נברא אלא להועיל לאחרים".

ועיין עוד אפיקי אייל חלק א', א, פרק החזקת תורה (עמוד ל"ג) שביאר דאף מחזיק תורה זבולון שרוצה ללמוד תורה ולהפסיק להיות זבולון וחפץ ללמוד כיששכר "טוב מאד הוא עושה ולא כדאי לו להיות זבולון", אולם יש לדעת שזבולון הוא לכתחילה.

(ולכך במקרה הזה, בתנאים הנצרכים לכך אמר רה"י דאם הוא חפץ בכך הוי לכתחילה הכותב).

שאלה: מדוע אין חשש שבזה שילמד פחות תורה ירד ברוחניות.

תשובה: מכיון שעוסק בחסד זכות המצוה תגן עליו, ורק במקרה שלמשל יהיה לו "גאוה", או דומה לזה מחמת כך דהוי שלא כל כך לשם שמים יכול